

PODĽA TAKMER DOKONALÉHO ZLOČINU

Veľká vlaková lúpež

AUTOR SVETOZNÁMEHO BESTSELLERU JURSKÝ PARK

**MICHAEL
CRICHTON**

Ljndeni

Veľká vlaková lúpež

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Michael Crichton
Veľká vlaková lúpež – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Ljndeni

VELKÁ VLAKOVÁ LÚPEŽ

MICHAEL CRICHTON

VELKÁ
VLAKOVÁ
LÚPEŽ

Z angličtiny přeložil František Kôpka

Ljndeni

Venované Barbare Roseovej

*Diabol len číha, kým príde tá chvíľa,
že zlý budem zas, a skončím tak raz
s ním v ohni a putách a bolestných mukách.*

DETSKÁ RIEKANKA
Z VIKTORIÁNSKEHO OBDOBIA, 1856

„Chcel som tie peniaze.“

EDWARD PIERCE, 1856

ÚVOD

Po vyše sto rokoch je veľmi ťažké pochopiť, do akej miery vlaková lúpež z roku 1855 otriasla viktoriánskou spoločnosťou. Na prvý pohľad tento zločin nestojí ničím za zmienku. Suma, ktorú sa podarilo ukradnúť – dvanásťtisíc libier v zlatých tehličkách –, bola vysoká, no nie neslýchaná. V tom istom období došlo k viac než desiatke závažnejších krádeží. Ani dôsledná príprava a plánovanie zločinu, trvajúce viac než rok a zahŕňajúce veľký počet ľudí, neboli obzvlášť výnimočné. Všetky veľké zločiny polovice storočia si vyžadovali vysoký stupeň organizácie a koordinácie.

Napriek tomu viktoriánska spoločnosť označovala tento zločin veľkými písmenami ako Veľkú vlakovú lúpež. Súdobí pozorovatelia ho tiež nazývali Zločinom storočia a Najfantastickejším činom modernej doby. Všetky prívlastky, ktorými tento zločin opisovali, boli emotívne: bol „neslýchaný“, „šokujúci“ či „ohavný“. Dokonca aj v našej dobe, ktorá sa vyznačuje záľubou v prehnanom moralizovaní, uvedené označenia hlboko rezonujú v mysliach ľudí.

Aby sme pochopili, prečo táto lúpež tak veľmi šokovala viktoriánsku spoločnosť, musíme najprv pochopiť význam železníc. Viktoriánske Anglicko sa ako prvá mestská industriálna spoločnosť na svete vyvíjala závratnou rýchlosťou. V čase Napoleonovej porážky pri Waterloo bolo Anglicko prevažne vidiecka krajina s trinástimi miliónmi obyvateľov. Do polovice

devätnásteho storočia sa anglická populácia takmer zdvojnásobila na dvadsaťštyri miliónov, pričom polovica ľudí žila v mestách. Viktoriánske Anglicko už bolo spoločnosťou prevažne mestského typu. Obrat od agrárneho spôsobu života nastal ako-by zo dňa na deň. Ten proces bol taký náhly, že mu v podstate nikto poriadne nerozumel.

Viktoriánski románopisci s výnimkou Dickensa a Gissinga o mestách nepísali. Väčšina viktoriánskych maliarov nezobrazovala mestské výjavy. Išlo tiež o problém vnímania. Po väčšinu storočia sa na priemyselnú výrobu nazeralo ako na istý druh mimoriadne cennej úrody a nie ako na niečo nové a bezprecedentné. Za vývojom dokonca zaostával aj jazyk ľudí. Termín „slum“ takmer celé devätnáste storočie označoval miesto so zlou povestou a slovo „urbanizovaný“ znamenalo uhladený a zdvorilý. Neexistovali nijaké všeobecne uznávané termíny, ktoré by opisovali rast miest či úpadok ich častí.

To však neznamená, že ľudia viktoriánskeho obdobia si zmeny, ktoré v spoločnosti prebiehali, neuvedomovali alebo že o týchto zmenách zoširoka – a často veľmi vášnivo – nediskutovali. No tieto procesy boli stále príliš nové na to, aby sa dali okamžite pochopiť. Ľudia viktoriánskeho obdobia boli priekopníkmi mestského priemyselného života, ktorý sa postupne rozšíril do celého západného sveta. A hoci sa nám zdajú ich postoje zvláštne, musíme si uvedomiť, že sme v mnohom ich dlžníkmi.

Nové, rýchlo rastúce viktoriánske mestá oplývali väčším bohatstvom, než ktorákoľvek iná spoločnosť kedy poznala, a zároveň páchli väčšou chudobou a biedou, než ktorými kedy nejaká spoločnosť trpela. Nerovnosť a do očí bijúce kontrasty, ktorými sa vyznačovali mestá, podnietili mnohé výzvy k reformám. No v spoločnosti aj napriek tomu do veľkej miery panoval pocit uspokojenia, lebo základný predpoklad viktoriánskej spoloč-

nosti znel, že progres – pokrok v zmysle lepších podmienok pre celé ľudstvo – je nevyhnutný. Tento pocit spokojnosti sa nám dnes javí ako absurdný, no v päťdesiatych rokoch devätnásteho storočia sa považovalo za rozumné zastávať tento postoj.

V priebehu prvej polovice devätnásteho storočia cena chleba, mäsa, kávy a čaju výrazne klesla. Cena uhlia sa znížila takmer na polovicu. Cena oblečenia padla o osemdesiat percent a spotreba všetkého v prepočte na osobu vzrástla. Trestné právo prešlo reformou. Osobné slobody získali väčšiu ochranu. Parlament aspoň do istej miery zastupoval čoraz väčšiu časť obyvateľstva a každý siedmy muž disponoval volebným právom. Zdanenie osôb sa v priemere znížilo o polovicu. Objavili sa prvé výdobytky techniky: mestá osvetľovali plynové lampy, parníky skrátili cestu cez Atlantický oceán z ôsmich týždňov na desať dní, nové telegrafické a poštové služby umožňovali komunikáciu ohromnou rýchlosťou.

Životné podmienky všetkých spoločenských tried v Anglicku sa zlepšili. Zníženie cien potravín viedlo k tomu, že sa všetci lepšie stravovali. Pracovné hodiny v továrňach sa skrátili zo sedemdesiatich štyroch na šesťdesiat hodín pre dospelých a zo sedemdesiatich dvoch na štyridsať pre deti. Rozšíril sa zvyk počas sobôt pracovať iba pol dňa. Priemerná dĺžka života sa predĺžila o päť rokov.

Skrátka existovalo veľa dôvodov veriť, že spoločnosť „kráča k svetlejšiemu zajtrajškom“, že všetko sa zdokonaľuje a naďalej sa bude bez obmedzenia zdokonaľovať. Samotná budúcnosť mala v predstavách ľudí viktoriánskej spoločnosti pevnejšie kontúry, než si vieme predstaviť. Ak mal niekto záujem, mohol si v koncertnej sále Albert Hall prenajať lôžko na deväťstodevätidesiatdeväť rokov a mnohí túto možnosť aj využili.

Najočividnejším a najohromujúcejším prejavom pokroku sa však stali železnice. Za menej než štvrtročie zmenili každý as-

pekt života a obchodu v Anglicku. Nebudeme ďaleko od pravdy, ak povieme, že pred rokom 1830 v Anglicku nebolo jedinej železničnej trate. Všetku prepravu medzi mestami zabezpečovali konské povozy, lenže tento spôsob cestovania bol pomalý, nepohodlný, nebezpečný a drahý. V dôsledku toho boli mestá od seba izolované.

V septembri 1830 otvorili prvú železnicu medzi Liverpoolom a Manchestrom, ktorá následne spustila revolúciu. Za prvý rok prevádzky počet cestujúcich prepravených po železnici medzi týmito dvoma mestami dosiahol dvojnásobok toho, čo za predchádzajúci rok odviezli koče. Do roku 1838 ročne táto linka prepravila viac než šesťstotisíc cestujúcich – čo bolo v tom čase viac ako počet obyvateľov jedného či druhého mesta.

Spoločenský dopad bol obrovský. Rovnako ako protesty tých, ktorí boli proti. Nové železnice sa financovali výlučne zo súkromných zdrojov. Išlo o formu podnikania zameranú na tvorbu zisku, čo sa stalo predmetom značnej kritiky.

Protesty vychádzali aj z estetických kritérií. Ruskinovo odsúdenie železničných mostov ponad Temžu odrážalo rozšírený názor, ktorý zastávali aj mnohí jeho súčasníci s menej vycibreným vkusom. Všetci jednotne kritizovali „celkové zohyzdenie“ miest a vidieka. Majitelia pôdy po celej krajine bojovali proti železniciam ako proti niečomu, čo znižuje hodnotu ich vlastníctva. Pokoj malých miest narušili tisícky drsných, nomádsky žijúcich robotníkov bývajúcich v táboroch, lebo v čase pred dynamitom a rýpadlami sa mosty, kolajnice a tunely budovali výlučne ľudskou silou. Tiež bolo všeobecne známe, že v čase nezamestnanosti sa títo nádenníci zvyčajne menili na mestských zločincov najhrubšieho zrna.

Napriek týmto výhradám sa anglické železnice rýchlo rozširovali do všetkých kútov krajiny. V roku 1850 už ostrov križo-

valo päťtisíc míľ tratí, poskytujúc občanom lacný a čoraz rýchlejší spôsob dopravy. Železnice sa stali symbolom pokroku. Podľa týždenníka *Economist* „v pozemnej preprave je náš pokrok najvýraznejší, prekonáva všetky predchádzajúce obdobia od stvorenia ľudstva... Za Adama bola priemerná rýchlosť prepravy, ak by Adam niečo také skúmal, štyri míle za hodinu. V roku 1828, čiže o štyritisíc rokov neskôr, to bolo ešte stále iba desať míľ za hodinu a vedecky založení, rozumní ľudia tvrdili a horlivo dokazovali, že túto rýchlosť z povahy hmoty už nikdy nebude možné prekonať. V roku 1850 je už bežné cestovať rýchlosťou štyridsať míľ za hodinu a kto chce, môže ísť aj takmer dvakrát rýchlejšie“.

Íšlo o nepopierateľný pokrok a v mysliach ľudí toho obdobia takýto pokrok so sebou prinášal tak mravný, ako aj materiálny posun vpred. Podľa Charlesa Kingsleyho „to, ako je na tom mesto po morálnej stránke, závisí od jeho fyzického stavu. Od kvality jedla, vody, vzduchu a bývania jeho obyvateľov“. Pokrok v materiálnych podmienkach mal z tohto pohľadu nevyhnutne viesť k odstráneniu spoločenského zla a zločineckého správania, ktoré mali v budúcnosti zmiznúť tak, ako z času na čas mizli slumy, kde sa toto zlo a zločinci koncentrovali. Zdalo sa, že stačí jednoducho odstrániť následok a časom sa vytráti aj príčina.

Z tejto príjemnej perspektívy bolo úplne zarážajúce, že páchatelia trestných činov našli spôsob, ako využiť pokrok a dokonca uskutočniť zločin v priestore jedného z hlavných symbolov pokroku – vo vlaku. Skutočnosť, že zloději navyše prekonali najkvalitnejšie trezory tých čias, ohromenie ešte znásobovala.

Veľká vlaková lúpež šokovala najviac práve tým, že triezvo uvažujúcim ľuďom naznačovala, že odstránenie zločinu nemusí byť nevyhnutným dôsledkom pokroku. Zločin už nebolo možné prirovnávať k epidémii moru, ktorý vymizol so zmenou spo-

ločenských podmienok a ostala po ňom len matná spomienka na dávnu hrozbu. Ukázalo sa, že kriminalita je niečo iné a len tak sa nevytráti.

Zopár komentátorov vyjadrilo trúfalú domnienku, že trestná činnosť vôbec nesúvisí so spoločenskými podmienkami, ale vychádza skôr z nejakého iného impulzu. Takéto názory sa však považovali prinajmenšom za vysoko pohoršujúce.

A zostávajú také až dodnes. Viac ako sto rokov po Veľkej vlakovej lúpeži a viac než desať rokov po ďalšej zaujímavej lúpeži, ku ktorej došlo v anglickom vlaku, sa bežný človek na Západe stále drží presvedčenia, že zločin je dôsledkom chudoby, nespravodlivosti a nízkeho vzdelania. Zločinca vnímame ako obmedzeného, týraného a možno psychicky nevyrovnaného jedinca, ktorý porušuje zákon zo zúfalej potreby – jeho moderným archetypom je človek závislý od drog. A naozaj, keď nedávno zverejnili správu, že väčšinu násilných trestných činov v uliciach mesta New York nepáchajú drogovu závislí, toto zistenie sa stretlo so skepticizmom a s prekvapením, čím pripomínalo údiv našich viktoriánskych predchodcov pred sto rokov.

Zločin sa oprávnené dostal do pozornosti skúmania odborníkov v sedemdesiatych rokoch devätnásteho storočia, pričom v nasledujúcich rokoch kriminológovia napadli všetky stereotypy a vytvorili nový pohľad na zločin, ktorý sa medzi verejnosťou nestretol s veľkým pochopením. Odborníci sa dnes zhodujú na týchto poznatkoch:

Po prvé, páchanie trestnej činnosti nie je dôsledok chudoby. Slovanmi Barnes a Teetersa z roku 1949: „Väčšinu trestných činov páchajú ľudia z chamtivosti, nie z biedy.“

Po druhé, páchatelia trestných činov nie sú menej inteligentní, skôr naopak. Výsledky inteligenčných testov väzňov korešpondujú s výsledkami bežnej populácie – pričom väzni predstavujú len zlomok páchatelov, ktorých polícia dokázala chytiť.

Po tretie, väčšina trestných činov ostáva nepotrestaná. V podstate ide o špekulatívne konštatovanie, no niektorí odborníci tvrdia, že len tri až päť percent zo všetkých trestných činov býva ohlásených a z nich len pätnásť až dvadsať percent býva „vyriešených“ v bežnom zmysle slova. To platí aj na tie najzávažnejšie zločiny, ako sú vraždy. Väčšina policajných patológov sa smeje presvedčeniu, že „vražda skôr či neskôr vyjde najavo“.

Obdobne kriminológovia spochybňujú tradičný pohľad, že „trestné činy sa nevyplácajú“. Už v roku 1877 americký väzenský výskumník Richard Dugdale dospel k záveru, že „sa musíme zbaviť predstavy, že zločin sa nevypláca. V skutočnosti sa vypláca“. O desať rokov neskôr taliansky kriminológ Colajanni zašiel ešte ďalej, keď vyjadril názor, že celkovo sa trestná činnosť vypláca viac než poctivá práca. V roku 1949 Barnes a Teeters rozhodne vyhlásili: „Presvedčenia, že trestná činnosť sa nevypláca, sa ešte stále držia v prvom rade moralisti a mravokárci.“

Naše morálne postoje voči trestným činom zodpovedajú zvláštnej ambivalentnosti, ktorú prejavujeme voči samotným zločincom. Na jednej strane sa ich bojíme, opovrhujeme nimi a dôrazne ich odsudzujeme, na druhej strane ich tajne obdivujeme a dychtivo počúvame detaily výnimočných trestných činov. V roku 1855 očividne prevažoval tento prístup, keďže Veľká vlaková lúpež nebola len šokujúca a odsúdeniahodná, ale aj „smelá“, „odvážna“ a „majstrovsky prevedená“.

S príslušníkmi viktoriánskej spoločnosti nás spája ešte jeden postoj – viera v existenciu „podsvetia“, čím myslíme profesionálnych zločincov, ktorí sa porušovaním zákonov spoločnosti živia. Dnes ich nazývame aj mafiou, syndikátom alebo gangmi a zaujímame sa o ich etický kódex, zvrátený systém hodnôt, zvláštny jazyk a vzorce správania.

Aj vo viktoriánskom Anglicku existovala pred sto rokmi jednoznačne identifikovateľná subkultúra profesionálnych zločincov. Mnohé z jej typických črt sa ukázali počas súdneho procesu s Burgessom, Agarom a Piercom ako hlavnými účastníkmi Veľkej vlakovej lúpeže. Všetkých troch polícia zatkla v roku 1856, takmer dva roky po jej spáchaní. Ich rozsiahle výpovede sa zachovali spolu s dobovými novinovými správami. Práve o tieto dva zdroje sa opiera nasledujúce rozprávanie.

M. C.
November 1974

PRVÁ ČASŤ

Prípravy

Máj – október 1854

I. KAPITOLA

Skúška

Keď po štyridsiaticich minútach cesty z Londýna dosiahol ranný vlak Juhovýchodnej železničnej spoločnosti svoju maximálnu rýchlosť päťdesiatich štyroch míľ za hodinu, práve prechádzal zvlnenými zelenými poľami a višňovými sadmi Kentu. Rušňovodič v červenej uniforme, ktorý viedol bledomodrú lokomotívu, stál vzpriamene pod holým nebom, nechránený kabínou ani ochranným sklom. Pred ním sa krčil strojník, ktorý sa oháňal lopatou a plnil blčiaci kotol lokomotívy uhlím. Za funiacim rušňom a tendrom boli zapojené tri žlté vozne prvej triedy, za nimi nasledovalo sedem zelených vozňov druhej triedy a celkom na konci klepotal sivý batožinový vozeň bez okien.

Vlak s rachotom uháňal po koľajniciach smerom k pobrežiu, keď sa znenazdajky otvorili posuvné dvere batožinového vozňa, v ktorom sa odohrával zúfalý a veľmi nerovný boj. Oproti sebe tam stáli útly mladík v otrhanom šatstve a statný železničný strážnik v modrej uniforme. Mladík, hoci bol slabší, sa držal statočne a svojmu mohutnému protivníkovi zasadil niekoľko dobre mierených úderov. Veru iba náhoda chcela, že strážnik sa po tom, čo ho údery zrazili na kolená, vymrštil dopredu a nepripraveného mladíka sotil tak, že preletel cez otvorené dvere z vlaku a po dopade na zem sa po nej kotúlal v divokých saltách ako handrová bábika.

Strážnik lapal po dychu a vyklonený sa díval za telom mladíka, ktoré sa rýchlo vzdalovalo. Potom dvere vozňa opäť za-

tiahol. Vlak preťal povetrie ostrým hvizdom a uháňal ďalej. Onedlho zmizol za miernym oblúkom trate a ostalo po ňom iba doznievajúce funenie lokomotívy a vznášajúci sa oblak sivého dymu, ktorý postupne klesal k zemi, kde zahalil koľajnice aj nehybné telo mladíka.

Po niekoľkých minútach sa chlapec pohol. S veľkou námahou sa podvihol na lakti a zdalo sa, že by sa mu mohlo podať vstať, no jeho snaha bola márna. Vzápätí sa opäť zviezol na zem, posledný raz sa kľčovito zachvel a ostal ležať bez pohnutia.

O polhodinu neskôr po prašnej ceste, ktorá sa tiahla pozdĺž trate, prihrkotal elegantný čierny koč s karmínovočervenými kolesami. Koč prišiel ku kopcu, kde kočiš zastavil koňa. Z koča vystúpil pozoruhodný muž, oblečený v modernom tmavozeleňom zamatovom redingote s cylindrom z bobrej plsti na hlave. Muž vyšiel na kopec, priložil si k očiam ďalekohľad a začal skúmať úsek trate pred sebou. Okamžite zaregistroval telo mladíka natiahnuté na zemi, no nejavil nijakú snahu ísť k nemu ani mu akýmkoľvek spôsobom pomôcť. Práve naopak, stál ďalej na kopci, až kým sa neuistil, že chlapec je mŕtvy. Potom sa zvrtol a nasadol do čakajúceho koča, ktorý zamieril tam, odkiaľ prišiel – na sever do Londýna.

2. KAPITOLA

Mozog operácie

Tento pozoruhodný muž sa volal Edward Pierce a na to, že mu bolo súdené stať sa takým slávnym, že aj samotná kráľovná Viktória vyjadrila túžbu spoznať ho, či aspoň zúčastniť sa na jeho poprave, ostáva prekvapivo záhadnou postavou. Pierce bol vysoký a pekný tridsiatnik s ryšavou hustou bradou zastrihnutou podľa poslednej módy, ktorá sa tešila obľube najmä medzi štátnymi zamestnancami. Svojou rečou, vystupovaním a oblečením pôsobil ako aristokrat a zámožný človek. Podľa všetkého to bol veľmi očarujúci muž oplývajúci „podmanivým šarmom“. On sám sa označoval za osirelého potomka stredoanglickej šľachty a tvrdil, že navštevoval školy vo Winchestri a v Cambridgei. Poznali ho v mnohých londýnskych spoločenských kruhoch, pričom medzi jeho známymi patrili ministri, poslanci parlamentu, veľvyslanci, bankári a iní vysokopostavení ľudia. Hoci bol starý mládenec, vlastnil dom číslo 19 na ulici Curzon Street, ktorá sa nachádzala v elegantnej časti Londýna. Veľkú časť roka však trávil na cestách a vravelo sa, že precestoval nielen kontinentálnu Európu, ale navštívil aj New York.

Súčasníci podľa všetkého verili v Piercov aristokratický pôvod. Novinové články ho často označovali za „zvlčilého“, čím chceli naznačiť, že bol niekým, kto sa odklonil od dobrých mravov a dal sa na zlé chodníčky. Samotná predstava dobre situovaného džentlmena, ktorý sa vydal na cestu zločinu, bola taká znepokojujúca a štekľivá, že v skutočnosti ju nikto netúžil vyvrátiť.

Napriek tomu neexistuje nijaký uspokojujúci dôkaz, že Pierce skutočne pochádzal z vyššej triedy. Celkovo sa o jeho minulosti do roku 1850 vie veľmi málo. Dnešných čitateľov, ktorí sú zvyknutí na predstavu „jednoznačnej totožnosti“ ako na bežnú súčasť života, môžu nejasnosti ohľadne Piercovej minulosti prekvapiť. No v čase, keď boli rodné listy novotou, fotografovanie rodiacim sa umením a o odtlačkoch prstov ešte nikto ani nechyroval, bolo ťažké s istotou niekoho identifikovať, navyše Pierce si dal mimoriadne záležať na tom, aby to v jeho prípade platilo čo najviac. Pochybnosti pretrvávajú dokonca aj v súvislosti s tým, ako sa volal. Počas súdneho procesu rôzni svedkovia tvrdili, že ho poznajú pod menom John Simms, prípadne Andrew Miller či Arthur Wills.

Rovnako sa viedli debaty ohľadne jeho očividne viac než štedrého príjmu. Niektorí tvrdili, že bol tichým spoločníkom vo veľmi úspešnej firme vyrábajúcej kroketovú výstroj. Kroket sa medzi športovo založenými mladými dámami stal posledným výstrelkom módy a bolo celkom pochopiteľné, ak bystrý mladý muž s obchodníckym duchom investoval skromné dedičstvo do takýchto podnikateľských aktivít a mal z nich bohatý zisk.

Iní vraveli, že Pierce vlastnil niekoľko hostincov a menšiu flotilu drožiek, ktorej šéfoval mimoriadne zlovestne pôsobiaci drožkář menom Barlow s veľkou bielou jazvou na čele. Asi bola pravda skôr toto, keďže vlastníctvo hostincov a drožiek patrilo medzi podnikateľské činnosti, kde sa hodili styky s podsvetím.

Nedalo sa teda vylúčiť, že Pierce mal skutočne urodzený pôvod a aristokratickú výchovu. Nezabúdajme, že Winchester a Cambridge boli v tých časoch povestné viac nemravnosťami a pijanstvom než serióznym a triezvym štúdiom. Ešte aj Charles Darwin ako najväčší vedecký duch svojej doby prehajdákval väčšinu mladosti hazardnými hrami a záľubou v dostihoch, tak ako

väčšina mladých mužov z dobrých rodín túžila skôr po „akademicknej voľnosti“ než po akademickom vzdelaní.

Je tiež pravda, že viktoriánske podsvetie poskytovalo uplatnenie mnohým vzdelaným ľuďom, čo smrdeli grošom. Zvyčajne sa venovali drobnej kriminálnej činnosti, v rámci ktorej vypisovali falošné odporúčacie listy alebo falšovali rôzne iné dokumenty. Niekedy sa vypracovali na zlodejov či podfukárov, no vo všeobecnosti boli títo vzdelaní muži iba drobní zločinci, ktorí boli na posmech a zo strany verejnosti si zaslúžili skôr ľútosť než opovrhnutie.

Edward Pierce svoje zločinecké aktivity poňal oveľa veľkorysejšie. Nech už bol zdroj jeho príjmu a pravda o jeho pôvode, aké chceli, bolo isté, že šlo o mimoriadne šikovného kasára a vlamača, ktorý počas mnohých rokov nazhromaždil dostatočné prostriedky na financovanie zločineckých operácií, vďaka ktorým sa zaradil medzi osnovateľov veľkých lúpeží, takzvané mozgy, a do konca prvej polovice roku 1854 už mal rozpracovaný zložitý plán najväčšej lúpeže svojej kariéry, ktorá neskôr vstúpila do povedomia ako Veľká vlaková lúpež.

3. KAPITOLA

Kľúčikár

Robert Agar – známy kľúčikár, teda špecialista na kľúče a otváranie trezorov – vypovedal na súde, že keď sa koncom mája 1854 stretol s Edwardom Piercom, bolo to po dvoch rokoch, odkedy sa videli naposledy. Agar mal dvadsaťšesť rokov a tešil sa relatívne dobrému zdraviu až na nepekný kašeľ – spomienka na roky, ktoré ako dieťa odpracoval v továrni na výrobu zápaliek na Wharf Road v okrajovej časti Londýna s názvom Benthall Green. Priestory továrne boli nedostatočne vetrané a vzduch bol po celý čas nasýtený bielymi fosforovými výparmi. O fosfore sa vedelo, že je jedovatý, no mnoho ľudí bolo vtedy ochotných robiť akúkoľvek prácu, dokonca aj takú, ktorá viedla k rozleptaniu pľúc či odhnutiu sánky – nezriedka len v priebehu niekoľkých mesiacov.

Agar pracoval ako namáčač hlavičiek. Mal šikovné prsty a napokon sa začal venovať profesii vlamača, v ktorej veľmi rýchlo dosiahol výrazný úspech. Ako vlamač pracoval šesť rokov a nikdy ho nechytali.

Agar v minulosti nemal s Piercom nijakú priamu spoluprácu, no poznal ho ako šikovného kasára, ktorý pracoval v iných mestách, čo vysvetľovalo jeho dlhú neprítomnosť v Londýne. Agar tiež počul, že Pierce má peniaze, aby občas naplánoval nejaký väčší záťah.

Agar vypovedal, že ich prvé stretnutie sa odohralo v pohostinstve U býka a medveda na okraji chudobnej štvrte Seven

Dials, povestnej kriminalitou. Tento známy podnik navštevovaný ľuďmi z podsvetia opísal istý súčasník ako „semenište všetkých možných typov žien oblečených na spôsob dám, ako aj členov zločineckých kruhov, ktorých bolo možné vídať na každom rohu“.

Vzhľadom na pochybnú povesť tohto miesta bolo takmer isté, že niekde v jeho priestoroch číha príslušník londýnskej polície oblečený v civile. Pohostinstvo U býka a medveďa však často navštevovali aj páni na úrovni, ktorí mali slabosť pre pokleslý život, preto rozhovor dvoch elegantne oblečených mladých mužov sediacich pri výčape a pozorujúcich ženy v miestnosti nepútal nijakú špeciálnu pozornosť.

Hoci stretnutie bolo podľa Agarovho vyjadrenia neplánované, vraj ho neprekvapilo, keď sa tam Pierce objavil. Agarovi sa už predtým dostali do uší reči, z ktorých sa dalo usudzovať, že Pierce čosi chystá. Agar si spomínal, že rozhovor sa začal bez pozdravov a úvodu.

„Počul som, že Bleskový Jack sa odpratal z Westminsteru,“ ozval sa Agar.

„Aj ja som čosi také zachytil,“ pritakal Pierce a krátko poklopil vychádzkovou paličkou so striebornou hlavicou o výčapný pult, aby upútal barmanovu pozornosť. Pierce objednal dva poháre najlepšej whisky, čo Agar pochopil ako potvrdenie, že ich rozhovor sa bude niesť v obchodnom duchu.

„Jack sa vraj presunul na juh, aby tam kasíroval výletníkov,“ povedal Agar. V tých časoch londýnski vreckári odchádzali koncom jari do iných miest na severe alebo na juhu. K základnej výbave vreckárov patrilo utajenie a nebolo ľahké pôsobiť dlho na jednom mieste bez toho, aby si ich mundúrnici, teda policajti, na pochôdzke všimli.

„O jeho plánoch nič neviem,“ poznamenal Pierce.

„Vraj tam šiel vlakom,“ pokračoval Agar.

„To je možné.“

„Povráva sa, že počas cesty čosi zisťoval pre istého džentlmena, ktorý čosi chystá,“ povedal Agar s pohľadom upretým na Pierca.

„Aj to je možné,“ zopakoval Pierce.

„Vy vraj čosi chystáte,“ vyhlásil Agar a znenazdajky sa uškrnul.

„Možno,“ odvetil Pierce. Odpil si z whisky a hľadel na pohár. „Bývalo to tu lepšie,“ vyhlásil zadumane. „Neddy určite riedi pálenku vodou. Zaujímalo by ma, čo podľa týchto rečí pripravujem.“

„Lúpež,“ odvetil Agar. „Ak je pravda, čo sa hovorí, pôjde o čosi veľké.“

„Ak je pravda, čo sa hovorí,“ usmial sa Pierce. Zdalo sa, že táto veta ho pobavila. Odvrátil sa od výčapu a rozhladol sa po ženách v miestnosti. Niektoré z nich vrelo opätovali jeho pohľad. „Klebety vždy zveličujú,“ povedal napokon.

„To je pravda,“ pripustil Agar a vzdychol si. (Vo svojej svedeckej výpovedi Agar celkom podrobne opisoval herecké prejavy, ktoré sprevádzali tento rozhovor. „Potom som si nahlas vzdychol, viete, akoby som chcel naznačiť, že už mám toho chodenia okolo horúcej kaše dosť, lebo som vedel, že Pierce si dáva sakra bacha. No zároveň som tomu chcel prísť na koreň. A preto som si tak vzdychol.“)

Nasledovalo krátke ticho, ktoré napokon prerušil Agar: „Naposledy sme sa videli pred dvoma rokmi. Veľa práce?“

„Bol som na cestách,“ odvetil Pierce.

„Na kontinente?“

Pierce pokrčil plecami. Zahľadel sa na pohár s whisky, ktorý držal Agar v rukách, a na nedopitý pohár s džinom a vodou, ktorý Agar pil pred jeho príchodom. „Čo prsty?“

„Poslúchajú ako vždy,“ povedal Agar a na potvrdenie svojich slov vystrel pred seba ruky a rozťahol prsty. Ani sa nezachveli.

„Možno pre teba budem mať nejakú drobnú prácu,“ oznámil Pierce.

„Bleskový Jack si nechával veci pre seba,“ povedal Agar. „To viem naisto. Bol nafúkaný a robil sa dôležitým, ale dával si pozor na jazyk.“

„Jack sa pobral na odpočinok,“ vyhlásil Pierce stroho.

Ako neskôr Agar vysvetlil, toto vyjadrenie sa dalo pochopiť dvoma spôsobmi. Mohlo to znamenať, že Bleskový Jack sa niekde ukryl, no častejšie sa tým myslelo, že ten, o kom je reč, je na onom svete. Podľa okolností. Agar sa na to ďalej nevypytoval. „Tá práčička, bude to niečo pre šikovné prsty?“

„Možno.“

„Niečo riskantné?“

„Veľmi,“ prikývol Pierce.

„Bude to pod strechou či pod holým nebom?“

„Neviem. Keď na to príde, možno bude treba ešte niekoho pribrať. A budeš musieť držať jazyk za zubami. Ak sa prvý krok podarí, bude toho viac.“

Agar dopil zvyšok whisky a vyčkával. Pierce mu objednal ďalší pohárik.

„Takže ide o kľúče?“ spýtal sa Agar.

„Áno.“

„Odtlačky alebo priamy záťah?“

„Odtlačky.“

„Na čas alebo pohodovka?“

„Na čas.“

„V poriadku,“ vyhlásil Agar. „Rátajte so mnou. Viem urobiť odtlačok rýchlejšie, ako si stihnete pripáliť cigaru.“

„Viem,“ povedal Pierce, škrtol zápalkou o pult a pridržal ju pri konci cigary. Agar sa trochu zachvel. On sám nefajčil – je pravda, že fajčenie sa po osemdesiatich rokoch iba celkom nedávno vrátilo do módy – a vždy, keď zacítil fosfor a síru zo zá-

palky, striaslo ho pri spomienke na obdobie strávené v továrni na výrobu zápaliek.

Sledoval Pierca, ako poťahuje z cigary, až kým sa nerozhorela. „O čo teda ide?“

Pierce mu venoval chladný pohľad. „To sa dozvieš v správny čas.“

„Vidím, že neplytváte dychom.“

„Vďaka tomu mi nikdy nenasadili klepetá,“ konštatoval Pierce, čím chcel povedať, že nikdy nebol vo väzení. Počas súdneho procesu niektorí svedkovia spochybnili toto tvrdenie vyhlásením, že Pierce si v Manchestri pod menom Arthur Wills odkrútil za vlámanie tri a pol roka.

Podľa Agarových slov ho vraj Pierce ešte upozornil na to, aby pred nikým ani necekol, a potom vstal od výčapu, prešiel cez zadymený a hlučný podnik, krátko sa zohol k nejakej peknej žene a čosi jej pošepkal do ucha. Žena sa zasmiala. Agar sa otočil a to bolo všetko, čo si z toho večera pamätal.

4. KAPITOLA

Nevedomý spolupáchatel'

Štyridsaťsedemročný Henry Fowler spoznal Edwarda Pierca za celkom iných okolností. Fowler dobrovoľne priznal, že o Piercovom pôvode vedel veľmi málo. Ten chlap vraj tvrdil, že je sirota. Očividne vychodil dobré školy a bol bohatý, vlastnil znamenitý dom, v ktorom sa vždy pýšil najnovším zariadením, niektoré bolo mimoriadne dômyselné.

Pán Fowler si vybavoval najmä praktické kachle vo vstupnej hale, ktoré vyhrievali vchod do domu. Kachle mali tvar rytierskeho brnenia a vynikajúco plnili svoj účel. Pán Fowler tiež spomenul, že v Piercovom dome videl hliníkový ďalekohľad potiahnutý marockou kožou, ktorý sa mu tak zapáčil, že si rovnaký zadovážil aj on. Pri kúpe ho však ohromilo zistenie, že stál priam nekresťanských osemdesiat šilingov. Pierce bol očividne zazobaný a Henry Fowler ho považoval za príjemného spoločníka na príležitostnú večeru.

Len s ťažkosťami si spomínal na svoju návštevu u Pierca koncom mája roku 1854. Na večeri sa tam vtedy stretlo osem džentlmenov a ich rozhovor sa točil prevažne okolo nového návrhu na vybudovanie podzemnej železnice priamo v centre Londýna. Fowlera táto téma unavovala a bol znechutený, keď sa o nej ďalej diskutovalo aj pri pohárikú brandy vo fajčiarskom salóniku.

Potom sa reč zvrtila na cholery, ktorej epidémia nedávno zasiahla niektoré časti Londýna a vyžiadala si život každého stého

obyvateľa. Debata o návrhoch pána Edwina Chadwicka, jedného z mestských hygienikov, ktorý presadzoval vybudovanie nového kanalizačného systému a vyčistenie zamorenej Temže, pána Fowlera hlboko nudila. Navyše pán Fowler z veľmi dôveryhodného zdroja vedel, že starého Chadwicka, z ktorého sa smiali, že „vyčistené“ to má najmä v hlave, majú čoskoro prepustiť, no dal slovo, že si túto informáciu nechá pre seba. Popíjal kávu a čoraz viac ho zmáhala únava. Akurát premýšľal, že by sa mal pobrať domov, keď sa ho ich hosťiteľ, pán Pierce, spýtal na nedávny pokus o krádež zásielky zlata počas jej prepravy vlakom.

Bolo celkom prirodzené, že Pierce sa na to spýtal práve Fowlera, lebo to bol švagor sira Edgara Huddlestona z banky Huddleston a Bradford so sídlom vo Westminsteri. Pán Fowler bol generálnym riaditeľom tohto prosperujúceho podniku, ktorý sa už od svojho založenia v roku 1833 špecializoval na obchodovanie v cudzej mene.

Bolo to obdobie výnimočnej dominancie Angličanov vo svetovom obchode. Anglicko ťažilo viac než polovicu svetového uhlia a produkciou surového železa prevyšovalo súhrnnú produkciu tejto komodity vo všetkých ostatných krajinách. Vyrábali sa tu tri štvrtiny svetovej produkcie bavlnených látok. Obrat zahraničného obchodu predstavoval ročne sedemsto miliónov libier, čo bol dvojnásobok ročného obratu jeho hlavných konkurentov, ktorými boli Spojené štáty americké a Nemecko. Britské impérium sa stalo najväčším impériom v dejinách a neustále sa rozrastalo, až zaberalo takmer štvrtinu planéty a žila v ňom tretina svetovej populácie.

Bolo preto celkom prirodzené, že zahraničné podniky rozličného zamerania si volili za svoje finančné centrum Londýn, vďaka čomu londýnske banky prosperovali. Henry Fowler a jeho banka tiež ťažili zo všeobecných hospodárskych trendov,